
Правила іноземного інвестування в Україні: що важливо знати юристу

Багато експертів сходяться на думці, що іноземні інвестиції в Україну допоможуть суттєво поліпшити економічне становище нашої держави. Проте іноземне інвестування є складною процедурою, яка потребує кваліфікованого юридичного супроводу. Про це й поговоримо докладніше далі.

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ВИД ГОСПОДАРСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ

Згідно із Законом України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР іноземними інвестиціями визнаються цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Стаття 14 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) визначає інвестиції як господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно.

ОЗНАКИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1. Іноземні інвестиції завжди становлять певну цінність. Вони можуть здійснюватися у формі таких цінностей:

- іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України;
- валюти України відповідно до законодавства держави;
- будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпо-

ративних прав (прав власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валюті;

- грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;
- будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на її території авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;
- прав на провадження господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у кон-

вертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

- інших цінностей відповідно до законодавства України.

2. Іноземні інвестиції завжди вносять іноземні інвестори. Іноземними інвесторами є суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме: юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України; фізичні особи – іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності; іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації; інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України.

3. Іноземні інвестиції можуть вкладатися у будь-які об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України.

Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких формах в об'єктах інвестування:

- часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання

Анна Гадяцька,

юрист компанії
«Олексій Пуха
і Партнери»

ОЗНАКИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

- ➔ Це певні цінності.
- ➔ Інвестиції обов'язково вносяться іноземними інвесторами.
- ➔ Інвестиції вносяться в об'єкти інвестиційної діяльності.
- ➔ Основна мета інвестування – отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

ДЕРЖАВА ВСІЛЯКО НАМАГАЄТЬСЯ ЗАОХОТИТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ДЛЯ ЧОГО ВСТАНОВЛЮЄ ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ГРОШОВИХ ВЛИВАНЬ

- частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у формі акцій, облигацій та інших цінних паперів;
- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб права користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції;
- в інших формах, які не заборонені законами України, у тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

4. При внесенні іноземної інвестиції обов'язкова наявність мети отримання прибутку або досягнення певного соціального ефекту. Без

такої мети внесення певних цінностей до об'єктів інвестування, що знаходяться в Україні, не розглядатиметься як іноземна інвестиція, а отже, не буде наділятися певними пільгами.

Згідно з п. 14.1.81 ст. 14 ПКУ інвестиції поділяються на:

а) капітальні – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм ПКУ;

б) фінансові – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів. Серед фінансових інвестицій розрізняють:

- прями інвестиції – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх

розміщенні такою особою;

- портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;

в) реінвестиції – господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій.

ФОРМИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Найпоширенішими формами внесення іноземних інвестицій є участь у статутному капіталі суб'єктів господарювання, зареєстрованих в Україні, або внесення інвестицій на підставі договорів інвестування.

Участь іноземних інвесторів у статутному капіталі суб'єктів господарювання можлива в разі реєстрації підприємства з іноземними інвестиціями, тобто підприємства (організації) будь-якої організаційно-правової форми, створеного відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше 10%, або перетворення

ПРІОРИТЕТНІ ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

- Агропромисловий комплекс
- Житлово-комунальний комплекс
- Машинобудівний комплекс
- Транспортна інфраструктура
- Курортно-рекреаційна сфера і туризм
- Переробна промисловість

вже існуючого підприємства на підприємство з іноземними інвестиціями шляхом внесення змін про учасників підприємства.

Щодо договорів, то іноземні інвестори можуть провадити спільну діяльність на території України за участю іноземних інвестицій на основі таких договорів (контрактів): про виробничу кооперацію, спільне виробництво, концесійних договорів, сумісну діяльність та інші види спільної інвестиційної діяльності, не пов'язаної із створенням юридичної особи.

Зазначені договори про інвестиційну діяльність, укладені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України за участю іноземного інвестора, підлягають державній реєстрації відповідно до постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора» від 30.01.1997 р. № 112 органами Міністерства економічного розвитку та уповноваженими ним органами.

СТИМУЛЮВАННЯ НАДХОДЖЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Держава всіляко намагається заохотити залучення іноземних інвестицій, для чого встановлює державні гарантії захисту іноземних грошових вливань.

Відповідно до Закону України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17.02.2000 р.

№ 1457-III на території України до суб'єктів господарювання або інших юридичних осіб, їхніх філій, відділень, відокремлених підрозділів, включаючи постійні представництва нерезидентів, створених за участю іноземних інвестицій, незалежно від форм та часу їх внесення, а також до підприємств, що провадять спільну діяльність на території України за участю іноземних інвестицій без створення юридичної особи, у тому числі на основі контрактів про виробничу кооперацію, спільне виробництво, сумісну діяльність тощо, застосовується національний режим валютного регулювання та справляння податків, зборів (обов'язкових платежів), встановлений законами України для підприємств, створених без участі іноземних інвестицій. Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Також у пріоритетних галузях економіки встановлюються додаткові пільги.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних

програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. № 5205-VI пріоритетними галузями економіки є галузі, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць.

Розпорядженням КМУ «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки» від 14.08.2013 р. № 843-р встановлено, що до пріоритетних галузей економіки належать:

1. Агропромисловий комплекс за напрямками: виробництво, зберігання харчових продуктів, у тому числі дитячого харчування, а також виробництво біопалива, з орієнтацією на імпортозаміщення.

2. Житлово-комунальний комплекс за напрямками: створення об'єктів поводження з відходами (побутовими, промисловими

ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИЙ РЕЖИМ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ, НИЗКА ГАРАНТІЙ, ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ В ЦІЛОМУ ТА ЩОДО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

та відходами, які утворилися в результаті добування та перероблення корисних копалин і виробництва електричної та теплової енергії); будівництво, реконструкція і технічне переоснащення у сфері тепlopостачання, централізованого водопостачання та водовідведення.

3. Машинобудівний комплекс за напрямками: виробництво нових та імпортозаміщуючих видів комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, машин і устаткування, електричного устаткування, автотранспортних та інших транспортних засобів.

4. Транспортна інфраструктура за напрямками: будівництво, реконструкція і технічне переоснащення у сфері транспортної інфраструктури.

5. Курортно-рекреаційна сфера і туризм за напрямками: будівництво курортно-рекреаційних об'єктів та об'єктів туристичної інфраструктури.

6. Переробна промисловість за напрямом імпортозаміщуюче металургійне виробництво.

Іноземні інвестори також мають інші гарантії, а саме:

- іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон їхніх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок

здійснення іноземних інвестицій;

- у разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій у натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю на момент припинення інвестиційної діяльності;

- іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України. Усі понесені витрати та збитки іноземних інвесторів мають бути відшкодовані на основі поточних ринкових цін та/або обґрунтованої оцінки, підтверджених аудитором чи аудиторською фірмою.

Отже, для іноземних інвестицій встановлюється національний режим їх ре-

гулювання, низка гарантій, податкові пільги в цілому та щодо інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки.

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ

Зважаючи на те, що іноземні інвестиції вносяться іноземними інвесторами, та те, що сама інвестиція зазвичай перебуває за кордоном, постає питання про її ввезення та правильне оформлення.

Залежно від виду інвестиції різняться й способи її ввезення.

Так, якщо інвестицією є грошові кошти, то їх перераховують на поточний рахунок у банку України одержувача. А якщо інвестицією є певне майно, яке перебуває за кордоном, то для внесення цієї інвестиції необхідно правильно, у відповідному митному режимі, завести її в Україну. Для ввезення в державу іноземних інвестицій є певні особливості митного оформлення.

Іноземні інвестиції під час ввезення в Україну звільнюються від сплати в'їзного мита.

Так, відповідно до ч. 2 ст. 287 Митного кодексу України товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років іноземними інвесторами відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ПІД ЧАС ВВЕЗЕННЯ В УКРАЇНУ ЗВІЛЬНЯЮТЬСЯ ВІД СПЛАТИ В'ІЗНОГО МИТА

інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита. У разі відчуження таких товарів раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс ввізне мито сплачується на загальних підставах.

Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку.

Для митного оформлення іноземної інвестиції та можливості користування пільгами щодо звільнення від сплати ввізного мита необхідно підготувати пакет документів (статутні документи, інформаційне повідомлення про внесення іноземної інвестиції, інвойси, договори поставки, товарно-транспортні накладні, митні декларації тощо).

ДЕРЖАВНА РЕЕСТРАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Раніше, до 31.05.2016 р., усі внесені іноземні інвестиції в Україну для користування наданими пільгами та гарантіями підлягали обов'язковій державній реєстрації. Адже незареєстровані іноземні інвестиції не дають права на одержання пільг та гарантій, передбачених законодавством.

Для державної реєстрації іноземних інвестицій необхідно було пройти складну й тривалу процедуру. Державна реєстрація інвестицій відбувалася на підставі Закону України «Про режим іноземного інвестування», постанови КМУ «Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) іноземних інвестицій та її анулювання» від 06.03.2013 р.

ПІСЛЯ ВНЕСЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ ІНВЕСТИЦІЇ БІЛЬШЕ НЕ ПОТРІБНО ЇЇ РЕЕСТРУВАТИ, ЩО ЗНАЧНО ПОЛЕГШИЛО ЖИТТЯ ІНВЕТОРІВ. НАРАЗІ ТІЛЬКИ ВИМАГАЄТЬСЯ, ЩОБ ПІДПРИЄМСТВА З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ ТА УСТАНОВИ БАНКІВ ПОДАВАЛИ СТАТИСТИЧНУ ЗВІТНІСТЬ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

№ 139 (яка й досі залишається чинною, попри зміни законодавства стосовно реєстрації іноземних інвестицій та зобов'язання КМУ протягом одного місяця з 31.05.2016 р. привести свої нормативно-правові акти у відповідність до цього Закону), і на підставі підзаконних нормативно-правових актів, прийнятих органами реєстрації (інструкції).

Проте, на радість інвесторів, для ще більшого залучення іноземних інвестицій в економіку країни з 31.05.2016 р. було ухвалено зміни до законодавства, спрямовані на спрощення внесення іноземних коштів.

Так, було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» від 31.05.2016 р. № 1390-VIII, який скасував необхідність реєстрації іноземних інвестицій.

Усі документи, подані до набрання чинності цим Законом до органу державної реєстрації для державної реєстрації іноземних інвестицій, і документи, подані до набрання чинності цим Законом до територіального органу Державної фіскальної служби України для підтвердження інформаційних

повідомлень про фактичне внесення іноземних інвестицій, повертаються іноземним інвесторам або уповноваженим ними особам без розгляду по суті з повідомленням про підстави повернення документів.

Отже, після внесення іноземної інвестиції більше не потрібно її реєструвати, що значно полегшило життя інвесторів. Наразі тільки вимагається, щоб підприємства з іноземними інвестиціями та установи банків подавали статистичну звітність про здійснення іноземних інвестицій відповідно до законодавства.

Отже, як ми бачимо, Україна йде назустріч іноземним інвесторам, надаючи їм пільги та гарантії у визначених випадках, скасовуючи довготривалі процедури щодо внесення та реєстрації іноземних інвестицій. Проте, незважаючи на позитивні моменти, наявні певні недоліки: досі все законодавство не приведено у відповідність до прийнятих змін, існують прогалини в регулюванні процедури внесення іноземних інвестицій. Зазначені недоліки потребують усунення якнайшвидше. А допоки внесення іноземних інвестицій потребує кваліфікованого юридичного супроводу для уникнення ускладнень.